

a Greciei. Analiza structurală a sistemului de reprezentări pe care îl implică domeniul investigat rămâne încă de întreprins într-o cercetare care să evidențieze nu numai multipla înfățișare a elementului zoomorf în religia greacă, ci și polaritățile, conexiunile și tiparele care îi dau sens.

București, mai 1984

Zoe Petre

ANTOINE THIVEL, *Cnide et Cos? Essai sur les doctrines médicales dans la Collection hippocratique*. Paris, Les Belles Lettres, 1981, 425 p. (Publications de la Faculté des Lettres et des Sciences Humaines de Nice, 21)

În ultimele decenii, vechile dispute în jurul existenței a două mari școli medicale în Grecia secolelor V—IV î.e.n. și a specificului fiecăreia dintre acestea s-au intensificat într-o asemenea măsură încât au tins să treacă pe primul plan al preocupărilor de exegeză hipocratică. În orice caz, controversele — atât de vii pînă mai ieri — referitoare la „autenticitatea” sau „neautenticitatea” cutărui tratat din *Corpus hippocraticum* au amuțit astăzi în mare măsură, făcînd loc strădaniei de a se preciza care anume din scrierile medicale ale „secolului de aur” elen aparțin școlii din Cos și care celei din Cnidos. I.M. Lonie (1965), J. Jouanna (1974), H. Grensemann (1975) și Jutta Kollesch (1977), cei mai recenți cercetători în acest domeniu, au urmărit în analizele lor să deslușească trăsăturile doctrinare și tehnice ale comportamentului clinic caracteristice pentru orientarea cnidiană. Asemenea studii au dus la cristalizarea unor puncte de vedere divergente în legătură cu substratul înfruntării de opinii care pare să se fi desfășurat în medicina grecească din jurul anului 400 î.e.n.

O reacție la această concentrare a reflectoarelor asupra problemei deosebirilor metodologice dintre „corurile” medicale din Cnidos și Cos este intervenția în discuție a lui Antoine Thivel, conferențiar la Facultatea de Litere din Nisa. Fără să fie medic, el s-a apropiat de gîndirea medicală antică în urma îndemnurilor lui Fernand Robert, care l-a și îndrumat către studierea scrierilor cnidiene.

Primul obstacol întîmpinat în investigațiile sale a fost dificultatea de a stabili cu precizie care anume din concepțiile formulate în *Corpus* au efectiv un fond cnidian. Informațiile sigure oferite în această privință de inși scrierile hipocratice sau de doxografiile ulterioare sînt foarte sărăcicioase, iar critica textelor dovedește că, în unul și același tratat, teoriile atribuite Cosului fac casă bună cu cele considerate a fi reprezentative pentru Cnidos. De unde concluzia că în cele două centre „domnea aceeași medicină” (p. 276).

Era însă inevitabil ca, în decursul vremii, să apară diferențieri mai mult sau mai puțin însemnate în procedeele clinice și în principiile teoretice promovate de către corifeii fiecăreia dintre aceste școli. Thivel este de părere că dezacordurile doctrinare manifestate la acea epocă nu aveau totuși temelii medicale, ci doar filozofice, fiind vorba mai ales de antagonisme între „vechea medicină”, cea a fiziologilor ionieni, și iatrosfia inspirată de învățăturile cleaților și ale pitagoricienilor. În multe privințe, școala din Cnidos părea a se fi aflat „în întîrziere”, dar este evident că nici cea din Cos nu lepădase cu totul povara arhaismului. De fapt — apreciază Thivel — nu avem a face „cu două școli fundamentale opuse întru totul, cu două concepții diferite despre medicină; autorii moderni s-au lăsat împinși de către presupunerile lui Galen să reconstituie școli acolo unde nu existau decît nuanțe, într-o medicină aflată în evoluție, dar care se baza, atât la Cos, cit și la Cnidos, pe aceleași doctrine cosmologice și medicale” (p. 285).

Ultima parte a lucrării este consacrată demonstrării unității medicinei grecești, unitate manifestată mai cu seamă prin adoptarea de toți medicii-filozofi ai epocii a ipotezei umoraliste ca explicație a desfășurării proceselor biologice normale sau morbide.

De-a lungul expunerii, autorul găsește prilejul de a face pertinente considerații privind mai toate problemele ridicate de Colecția hipocratică: datarea tratatelor, apartenența acestora la diverse orientări clinice și filozofice, definirea conceptelor în materie de nosologie, etiologie, fiziopatologie și terapeutică, precum cele referitoare la zilele critice, la coctiunea, depozitarea și eliminarea umorilor pecante, la biometeorologie etc.

Chiar și cei care împărtășesc punctul de vedere al lui A. Thivel trebuie să admită că dezbaterile în legătură cu specificul doctrinelor profesate la Cos sau la Cnidos nu au un caracter oțios, ele contribuind într-o măsură nesperată la elucidarea multor aspecte filologice și doctrinare pline de interes, care altfel n-ar fi ajuns să beneficieze de atenția cercetătorilor.

București, decembrie 1983

Gheorghe Brătescu